

Keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsiooni rakendamise aruande koostamine

Eelkonsultatsioon ja info kogumine

Taustainfo

Keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsioon (nn Århusi konventsioon) on alla kirjutatud 1998. aastal ÜRO Euroopa keskkonnakomisjoni (UNECE) egiidi all Århusis, Taanis. Konventsioon jõustus oktoobris 2001. Eesti Vabariik ratifitseeris konventsiooni 2001. aastal (konventsiooni eestikeelne tekst on kättesaadav aadressil <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=27132>). Praeguseks on konventsioonil 47 osalist Euroopast, Kaukaasiast ja Kesk-Aasiast. Konventsiooni ametlik kodulehekülj asub aadressil: <http://www.unece.org/env/pp/welcome.html>.

Konventsioon käsitleb keskkonna-alase informatsiooni avalikustamist ja üldsusele kättesaadavaks tegemist, üldsuse informeerimist ja kaasamist keskkonna-alastes otsustusprotsessidesse (keskkonna saastamise või kasutamise lubade menetlusse, keskkonna-alaste õigusaktide, poliitikate, strateegiate jms koostamisse) ning üldsuse esindajatele nii info kättesaadavuse ja kaasamise alaste õiguste kaitseks kui muude keskkonna-alaste õigusnormide rikkumiste vaidlustamiseks vajalikku kohtukaebeõigust. Konventsioon sätestab valitsusväliste keskkonnakaitsega tegelevate organisatsioonide õiguse pöörduda keskkonna kaitseks kohtusse.

Saamaks regulaarselt ülevaadet, kuidas konventsiooniosalised konventsioonis sätestatud õigusi riigisiselt tagavad, on osapooled leppinud kokku regulaarse aruandlustsükli, mis eelneb iga 4 aasta tagant toimuvale osapoolte kohtumisele.

Eelmine aruandlustsükkel läbiti aastatel 2021-2021. Kuivõrd järgmine, 8. osapoolte kohtumine toimub 2025. aastal, tuleb konventsiooniosalistel 2025. aasta veebruaris esitada konventsiooni rakendamise uus aruanne. Aruande koostamisel tuleb aluseks võtta 2020. aastal esitatud aruanne ning sinna sisse viia vajalikud muudatused. 2021. aastal esitatud aruanne on kättesaadav Kliimaministeeriumi kodulehel Århusi konventsiooni rubriigis (<https://kliimaministeerium.ee/rohereform-kliima/el-ja-rahvusvaheline-koostoo/rahvusvaheline-koostoo#arhusi-konventsioon>).

Tagamaks võimalikult laiapõhjalise kaasatuse ja informatsiooni objektiivsuse Eesti Vabariigi nimel aruande koostamisel, palub Kliimaministeerium asjasse puutuvatelt institutsioonidelt infot konventsiooni käsitlevatel teemadel. Lisaks alltoodud suunavatele küsimustele (millest kõik ei pruugi olla konkreetsele institutsioonile asjakohased) palume esitada ka mistahes muu asjakohane informatsioon.

Vastused käesolevale küsimustikule palume saata Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunikule Mari-Liis Kupriale (mari-liis.kupri@kliimaministeerium.ee) hiljemalt **16. augustiks 2024**.

Laekunud informatsiooni arvestades töötab Kliimaministeerium välja aruande esimese versiooni, mis saadetakse elektrooniliselt infot esitanud organisatsioonidele ning avalikustatakse ministeeriumi kodulehel oktoobris 2024. Aruande esimesele versioonile on kõigil huvitatutel seejärel veelkord võimalik esitada märkusi, muudatusettepanekuid ja arvamusi.

Küsimustik

1. Üldsuse abistamine ja juhendamine keskkonnainfo taotlemisel, keskkonnaasjade otsustamises osalemisel ja neis asjus kohtu poole pöördumisel (konventsiooni artikkel 3, lg 2). Palun kirjeldage oma institutsiooni praktikat ja kogemust. Kas olete selles osas koolitanud enda või teiste asutuste töötajaid või avalikkust?
2. Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tõstmine (artikkel 3 lg 3). Palun kirjeldage, milliseid samme olete ise ette võtnud (või kus osalenud)?
3. Toetus valitsusvälistele keskkonnaorganisatsioonidele (VVOd, artikkel 3 lg 4).
 - 1) Kas VVOde loomine ja toimimine on Eestis hästi reguleeritud?
 - 2) Kas ja kuidas kaasatakse VVOsid püsivatesse, otsuseid tegevatesse organitesse?
 - 3) Kas VVOd saavad valitsussektorilt toetust (nii rahalist toetust kui tunnustust)?
4. Üldsuse kaasamine rahvusvahelistesse keskkonna-alastesse otsustusprotsessidesse (artikkel 3 lg 7).
 - 1) Kas VVOde esindajaid on kaasatud rahvusvaheliste ürituste delegatsioonidesse?
 - 2) Kuidas hindate, kas VVOsid peaks rohkem kaasama ja kas nad oleksid huvitatud kaasatud olemisest rahvusvaheliste keskkonna-alaste foorumite töös (konventsioonid, mitmepoolsed keskkonna-alased lepingud)? Kui jah, siis kuidas?
5. Oma õigusi kasutavate isikute karistamise, tagakiusamise ja ahistamise keeld (artikkel 3 lg 8). Kas Teil on informatsiooni juhtumitest, kus seda keeldu on rikutud (nt nõutud VVOdelt sisse nende tegevuse tõttu tekkinud menetluslike viivituste tõttu tekkinud kahju vms)?
6. Teabenõuete esitamine ja vastamine (artikkel 4).
 - 1) Kui palju teabenõudeid keskmiselt aasta jooksul Teie institutsioonis menetletakse, palju on keeldumisi?
 - 2) Kas teabenõudele vastamise eest on nõutud tasu?
 - 3) Millised on peamised probleemid teabenõuetega seoses?
7. Keskkonnainfo olemasolu ja kvaliteet (artikkel 5 lg 1).
 - 1) Palun kirjeldage oma institutsioonis kogutavat ja säilitatavat keskkonda puudutavat informatsiooni, suhteid teiste asutustega info vahetamisel ja info edastamise korraldust, info kvaliteedi tagamise mehhanisme, info kogumise intervalle (sh kas on reaajas info kogumist ja edastamist).
 - 2) Kas olemasolevate andmete kohta on koostatud metaandmeid ja vastavaid andmebaase?
 - 3) Kas Teie institutsioonil on info edastamisel (eri)kohustusi inimese tervisele avalduva ohu ilmnemisel (ja selle järgselt)?
8. Keskkonnainfo levitamine (artikkel 5 lõiked 4 – 8).
 - 1) Kas Teie institutsioon on koostanud keskkonna-alast informatsiooni sisaldavaid ülevaateid, aruandeid, trükiseid, analüüse jmt?
 - 2) Kas need on tehtud avalikkusele kättesaadavaks?
9. Üldsuse kaasamine olulise keskkonnamõjuga tegevuste lubamise otsustamisse, eelkõige keskkonna saastamiseks, kasutamiseks või muul viisil mõjutamiseks (nt ehitustegevus) vajalike lubade väljastamise menetlusse (artikkel 6).
 - 1) Millistes Teie valdkonnaga seotud menetlustes kaasatakse üldsust ja kas see on piisav,

- eesmärgipärane ja otstarbekas ning kas muudel tegevustel ei ole potentsiaalselt olulist keskkonnamõju?
- 2) Kas kaasatavate isikute ring on kuidagi piiratud (teatud kriteeriumid, kellel on õigus esitada ettepanekuid ja märkusi)?
 - 3) Kuidas informeeritakse kaasatavaid ja kas selline informeerimine on piisav, osalemisele ärgitav ja otstarbekas?
 - 4) Kas kaasamisele seatud ajalised tähtajad on mõistlikud ja kas neid järgitakse?
 - 5) Kas kaasamine toimub varases otsustamise etapis, kui võimaliku otsuse sisu on veel lahtine ning kas kaasamise tulemusi arvestatakse (sh kas ettepanekute esitajatele vastatakse)?
10. Üldsuse osalemine keskkonnaga seotud kavade, programmide, strateegiate jms koostamisel (artikkel 7).
- 1) Millised on Teie valdkonnas sellised üldise ja laiema mõjuga dokumendid, mille koostamisse on kaasatud/olete olnud kaasatud avalikkuse esindajaid?
 - 2) Milline on olnud kaasamise mõju?
11. Üldsuse osalemine õigusaktide väljatöötamisel (artikkel 8). Milline on olnud Teie institutsiooni praktika ja kogemus üldsuse kaasamisel õigusaktide väljatöötamisse? Milline on olnud kaasamise mõju?
12. Õigus pöörduda kohtusse (artikkel 9).
- 1) Milline on Teie hinnang sellele, kuidas Eesti kohtud on kohaldanud Århusi konventsiooni artikli 9 lõikes 2 sätestatud keskkonnakaitseliste VVOde kaebeõigust?
 - 2) Kas haldusmenetluse seaduses sätestatud vaidemenetlus on Teie arvates otstarbekas ja efektiivne keskkonda mõjutavate otsuste suhtes?
 - 3) Kui palju on Teie institutsioonis menetletud vaideid ja puutunud kokku halduskohtumenetlusega?
 - 4) Kas avalikkuselt laekunud kaebuse või taotluse alusel on Teie institutsioonis algatatud menetlusi (teenistuslik järelevalve, distsiplinaarmenetlus, väärteomenetlus, kriminaalmenetlus)?
 - 5) Kas avalikkusel on oma õiguste kaitsmiseks kohtus rahalisi või muid takistusi?

Palun esitage mistahes muu info, mis võiks olla asjakohane (sh märkused, ettepanekud, kommentaarid 2021. aasta aruande kohta).